

TARIX FANINI O'QITISHDAGI ZAMONAVIY TENDENSIYALAR.

*Islom Sultonov Azamat o'g'li**Tarixchi*

Annotatsiya: Tarix fanini o'qitishdagi zamonaviy tendensiyalar hozirgi ta'lim jarayonining muhim qismi hisoblanadi. Ta'lim sohasidagi global o'zgarishlar, raqamli texnologiyalarning rivojlanishi, hamda o'quvchilarning o'rganish uslublaridagi farqlar tarix fani o'qitish usullariga yangi yondashuvlarni talab qilmoqda. Tarix darslarini faqat yodlash va faktlarga asoslangan o'rgatish endi yetarli emas, zamonaviy ta'limda o'quvchilarning tanqidiy fikrlash, mulohaza yuritish, kontekstda tahlil qilish qobiliyatlarini shakllantirish kabi ko'nikmalariga e'tibor qaratiladi.

Kalit so'zlar: tarix, interaktiv doskalar, metodologik yondashuvlar, muhokamalar, tahlil, raqamli texnologiyalar, multimedia dasturlari, ta'lim.

Tarix fanini o'qitishda interaktiv dars usullari keng qo'llanilmoqda. Bu usullar o'quvchilarni dars jarayoniga faol jalb qilishga, mustaqil fikrlashga va boshqalar fikrini tinglashga imkon yaratadi. Masalan, muhokamalar, guruh ishlari, rol o'ynash, tarixiy vaziyat va shaxslarning qarorlarini tahlil qilish kabilar injenerlik ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. O'qituvchilar tarixiy voqea va hodisalarni turli burchaklardan ko'rsatish orqali o'quvchilarning dunyoqarashini kengaytiradi va ularni o'z nuqtai nazarini asoslashga o'rgatadi. Raqamli texnologiyalarning tadbiqi ham tarix fanini o'qitishda katta o'zgarishlar yaratdi. Elektron dasturlar, virtual muzeylar, onlayn arxivlar va multimedia resurslari yordamida tarixiy ma'lumotlarni yanada jonli va tushunarli shaklda taqdim etish mumkin. Bu esa o'quvchilarda qiziqish uyg'otadi va ma'lumotlarni yanada chuqurroq o'rganishni rag'batlantiradi. Virtual haqiqat texnologiyalari yordamida o'quvchilar tarixiy joylarga sayohat qilish imkoniyatiga ega bo'lib, shunday muhitda darslar yanada samarali o'tkaziladi.[1]

Tarix fanining ta'lim dasturlari ham zamon talablariga mos ravishda yangilanmoqda. Endilikda o'quv dasturlarida global tarix, inson huquqlari, madaniy xilma-xillik va ekologik muammolar kabi yangi mavzular kiritilmoqda. Bu o'quvchilarga faqat milliy yoki mahalliy tarixni emas, balki butun dunyo tarixiy jarayonlarini tushunishga yordam beradi. Shuningdek, tarixda yuzaga kelgan ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy va madaniy o'zgarishlarni o'rganish orqali o'quvchilar bugungi kun muammolarini yaxshiroq anglay oladi. Muallimlarning kasbiy malakasini oshirish va doimiy qayta tayyorlash ham tarix fanini o'qitishda muhim hisoblanadi. Zamonaviy yondashuvlar, yangi metodlar va texnologiyalarni o'zlashtirish o'qituvchilarga darslarni yanada sifatli va qiziqarli qilish imkoniyatini beradi. Shuningdek,

o'qituvchilar o'quvchilarning individual qobiliyatlarini hisobga olib, darslarni shaxsiylashtirilgan tarzda tashkil etishga harakat qiladilar.[2]

Ta'limning baholash tizimi ham evolyutsiyaga uchrayapti. Endilikda oddiy bilimni tekshirishdan ko'ra, o'quvchilarning tahliliy va ijodiy qobiliyatlarini baholashga e'tibor qaratiladi. Loyihalar, referatlar, prezentatsiyalar va amaliy ishlar o'quvchilarning tarixiy bilimlarni qanday qo'llay olishini ko'rsatadi. Bu baholash usullari o'quvchilarda mustaqil ish olib borish va yangi ma'lumotlarni izlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ijtimoiy va madaniy kontekstda tarix fani yoshlarni milliy o'zlikni anglash va butun dunyoqarashni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Tarix orqali yoshlar o'z xalqi, madaniyati va urf-odatlarini haqida chuqur tushunchaga ega bo'lib, shu bilan birga boshqa xalqlar va madaniyatlarni hurmat qilishni o'rganadilar. Bu esa zamonaviy jamiyatda bag'rikenglik, hamjihatlik va millatlararo muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.[3]

Tarix fanini o'qitishda gender tengligi va ijtimoiy adolat mavzulariga ham alohida e'tibor berilmoqda. Tarixiy manbalarda ko'pincha erkaklar ovozi ko'proq aks etadi. Zamonaviy ta'limda esa ayollar va boshqa kam ta'sirlangan guruhlarining tarixdagi o'rni va hissa qo'shganligi ko'rsatilib, o'quvchilarda adolat tuyg'usi va tarixiy haqiqatga hurmat shakllanadi. Zamonaviy tendensiyalardan yana biri interdisipliner yondashuvdir. Tarix boshqa fanlar, masalan, siyosatshunoslik, iqtisodiyot, antropologiya, madaniyatshunoslik bilan uyg'unlashib o'qitiladi. Bu yondashuv o'quvchilarga murakkab tarixiy jarayonlarni kengroq va chuqurroq tushunishga imkon yaratadi. Shu tarzda tarix nafaqat o'tgan voqealarni yodlash, balki zamonaviy dunyoqarashni shakllantirish vositasiga aylanishi mumkin. [4]

Yangi pedagogik texnologiyalar asosida yaratilgan o'quv materiallari ham tarix darslarini yanada samarali qilmoqda. Multimedia taqdimotlar, interaktiv xaritalar, video va audio materiallar orqali darslar qiziqarli va estetik jihatdan o'tkaziladi. Bu o'quvchilarning diqqatini jamlashga, mavzularni yaxshiroq tushunishga va xotirada uzoqroq saqlashga yordam beradi. Ta'limda o'quvchilarning didaktik ehtiyojlarini hisobga olish zarurati ham kuchaymoqda. Ularning qiziqishlari, qobiliyatlari va bilim darajasiga moslashtirilgan o'qitish jarayoni samaradorlikni oshiradi. Bu bilan o'quvchilar faolligi ortadi va ular tarixni yanada jonli, qiziqarli fan sifatida qabul qiladi.[5]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, tarix fanini o'qitishdagi zamonaviy tendensiyalar bu fan sohasida ta'limning sifatini va mazmunini yaxshilashga, o'quvchilarda keng dunyoqarash, tanqidiy fikrlash va mustaqil izlanish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan. Ushbu tendensiyalar nafaqat o'quvchilar bilimini oshirishga, balki ularning shaxs sifatida shakllanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Zamonaviy metodlar va texnologiyalar yordamida tarix fani nafaqat o'tmishni o'rganish, balki hozirgi va

kelajakni yaxshiroq tushunishga xizmat qiluvchi asosiy fanlardan biri sifatida rivojlanmoqda. Shuning uchun ta'lim sohasidagi har bir ishtirokchi – o'qituvchilar, ta'lim muassasalari va mutaxassislar ushbu yangi tendensiyalarni o'z faoliyatida keng joriy etishga intilishi lozim. Bu yosh avlodni nafaqat tarixiy bilimga ega qilish, balki ularni zamonaviy jamiyatning faol va mas'uliyatli fuqarolariga aylantirishda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Alimova, D. A. (2024). Tarix fanini o'qitishda zamonaviy yondoshuvlar. Ta'lim va innovatsiya, 3(2), 15-27.
2. Nuraliyeva, D. I. (2024). Tarix fanini o'qitishning zamonaviy usullari. Pedagogika ilmiy jurnali, 6(1), 45-58.
3. Abdullayev, M. (2023). Tarix ta'limida interaktiv metodlar va ularning samarasi. Milliy ta'lim, 12(4), 33-42.
4. Tursunova, N. R. (2022). Tarix fanini zamonaviy texnologiyalar yordamida o'qitish. O'zbekistonda ta'lim masalalari, 11(3), 74-81.
5. Xasanov, U. M. (2023). Tarix darslarida multimedia vositalari o'rni. Ta'lim va komp'yuter texnologiyalari, 9(2), 60-68.
6. Qo'ldoshev, S. J. (2021). Milliy tarix fanlarini chuqur va keng o'rgatish yo'llari. Oliy ta'lim muammolari, 7(5), 50-59.
7. Xudoyberdiyev, R. A. (2022). Tarixiy manbalarni o'rganishda yangi pedagogik yondashuvlar. Fan va ta'lim, 4(1), 22-31.
8. Yusupova, M. M. (2023). Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish orqali tarix fanini zamonaviy o'qitish. Ta'lim va taraqqiyot, 10(1), 39-49.